

Den norske
Rhododendronforening

L approsen

Medlemsblad Nr. 1/1999

April 1999

Kjære medlem i Den norske Rhododendronforening!

Styret vil gjerne få ønske alle nye medlemmer i Den norske Rhododendronforening velkommen. Spesielt glade er vi for den store oppslutningen foreningen har fått gjennom alle de nye medlemmene i Rhododendron Sør. Medlemslisten, som er vedlagt, håper vi vil være til nytte for dem som ønsker å ta kontakt med Rhododendron-interesserte i nærheten av sitt hjemsted.

Den Danske Rhododendronforening skal feire sitt 25. års jubileum i mai, og vi stiller oss i gratulantenes rekke og ønsker hjertelig til lykke. Det er mange norske medlemmer som opp gjennom årene har hatt stor glede av Rhodo-Nyt, og ikke minst av det materiell som Den Danske Rhododendronforening har utgitt. Det har vært en fin måte å tilegne seg kunnskap om Rhododendron på.

Fotokonkurransen er nå avgjort - og vi gratulerer Erik Ellertsen med vinnerbildet som pryder forsiden av Lapprosen denne gangen.

Foreningens nye logo tar vi i bruk for første gang i dette nr. av Lapprosen. Logoet er utformet av Torstein Arneberg, med utgangspunkt i *R.lapponicum*.

Fra tid til annen får foreningen henvendelser om å delta på hageutstillinger forskjellige steder i landet. Er det noen av våre medlemmer som ville ha lyst til å lage en utstilling med en presentasjon av foreningen med skilt, vervebrosjyre, informasjon om Rhododendron etc?

Til høsten vil vi gjerne komme med et frøtilbud til medlemmene. Er det blant våre medlemmer en person som kan tenke seg oppgaven som frøforvalter? Vennligst ta kontakt med en i styret hvis du er interessert i en av disse oppgavene.

Kom også gjerne med forslag til innkjøp av rhododendronlitteratur til boksamlingen vår.

Det har vært et aktivt år i Den norske Rhododendronforening, og vi håper at flest mulig har anledning å delta på årsmøtet, som vi har lagt til pinsen av hensyn til tilreisende. Vi vil prøve å være behjelpelig med overnattingsmuligheter.

En fin og blomsterrik rhododendronvår ønskes alle, og VEL MØTT på årsmøtet.

Med vennlig hilsen styret.

Forsiden: *R.catawbiense* 'Grandiflorum' (med Lupin) Foto: Erik Ellertsen

Side 21: Olav Tjore mottar *R.'Bergensiana'*. Foto: Roger H. Karlsen

Baksiden: Fra Olav Tjores hage Foto: Roger H. Karlsen

Bergen, 4. april 1999

INNKALLING TIL ÅRSMØTE I
DEN NORSKE RHODODENDRONFORENING

Det innkalles med dette til årsmøte i
Den norske Rhododendronforening

lørdag 22. mai 1999 kl. 12.00 - 16.00

Bergen Museum, De Naturhistoriske Samlinger, Muséplass 3, Bergen

Forslag til dagsorden:

1. Valg av dirigent
2. Årsberetning
3. Regnskap
4. Fastsettelse av kontingent
5. Budsjettforslag
6. Innkomne forslag
7. Valg av leder, styremedlemmer og varamedlemmer
8. Valg av to revisorer
9. Valg av valgkomite
10. Fastsettelse av tid og sted for neste årsmøte.

Forslag til saker som ønskes tatt opp må være innkommet til styret senest 1 uke for årsmøtet. Foreningens adresse er postboks 1325, 5811 Bergen.

Før de faste postene vil professor i genetik Peter M.A. Tigerstedt ved Universitetet i Helsingfors holde foredrag m/lysbilder.
"Förädling av Rhododendron för extrema klimat."

Etter årsmøtet blir det plantebytte under Balustraden ved museet. Husk å ta med planter! Det vil også bli servert kaffe/te og formiddagsmat. Det blir omvisning v/ professor Per Magnus Jørgensen i Muséhagen som feirer sitt 100 års jubileum. Vi håper at flest mulig medlemmer har anledning til å delta på årsmøtet.

Med vennlig hilsen
Anne Rieber, styreleder

Mine favoritt

Denne gangen ved Anders Kvam

Da jeg kom til Bergen i 1960, og så rhododendronblomstringen den våren, tapte jeg mitt hjerte til *R.catawbiense*. På tross av alle de nye som er kommet til etter hvert, er jeg blitt trofast overfor catawbiense. Den største opplevelsen har jeg når den blomstrer sammen med - og samtidig med - gullregn. En slik kombinasjon finnes på Møllendal kirkegård, hvor det forøvrig er flotte partier med store, kraftige rhododendron.

R.catawbiense på Gamlehaugen. Foto: Reidar Kvam, 1978.

R.catawbiense er en av de få amerikanske artene. Den vokser i 12-1800 m høyde i Virginia og South Carolina, og det var her skotten John Fraser oppdaget den i 1808. Navnet fikk den etter Catawba River, og allerede i 1809 kom den til England. Fra 1920 førte T.J.Seidel den i sin planteskole, og derved ble den spredt også i Tyskland.

R.catawbiense finner vi etter hvert alle steder. Den blir 3,0 m høy, og ofte mer, og med sine blåfiolette, holdbare blomster gir den farge store deler av juni. Hvis den blir for stor, kan den gjerne skjæres tilbake. Den bryter vanligvis svært lett.

R.catawbiense har hatt meget stor betydning i foredlingsarbeidet. Dens mange gode egenskaper er overført til etterkommere med ulike farger og habitus, og det er derfor en livskraftig 190-årsjubilant som kan glede seg over

---

Send inn bilder av dine favoritter, gjerne med beskrivelse. Merk konvolutten 'Favoritter'.

En hilsen fra Rhododendron Sør

Den norske Rhododendronforening har fått en "avlegger"! Noen rhododendronentusiaster tok høsten 1998 initiativ til å starte en egen avdeling på Sørlandet. Respsjonen var veldig god, og den 26. november var Rhododendron Sør et faktum - med et valgt styre og egne vedtekter (godkjent av hovedforeningen). Vi har i løpet av 3-4 måneder fått nærmere 50 medlemmer. Disse kommer fra Kristiansand i vest til nærmere Larvik i øst. Styret i Rhododendron Sør er kjempefornøyd med den oppslutning foreningen har hatt, og vi tror at medlemstallet vil øke ytterligere i tida framover.

I februar ble det avholdt "Rhododendron-dager" på Sørlandet under mottoet: "Rhododendron i hager og parker - også i sør". Torstein Borg fra Den norske Rhododendronforening og Alf Helge Søyland fra Det norske Arboret var invitert for å vise lysbilder og holde foredrag, samt å undervise i formering av rhododendron. På kvelden fredag den 12. februar deltok Alf Helge Søyland på et møte på Agder Naturmuseum og Botaniske Hage i Kristiansand, og Torstein Borg deltok på et møte i Arendal. Bare i Arendal var det over 60 frammøtte, og disse fikk se en flott lysbildeserie fulgt av Torstein Borgs informasjon og gode tips. Liste over de omtalte plantene var kopiert opp for utdeling til deltakerne. I Kristiansand hadde Alf Helge Søyland en tilsvarende framvisning for ca. 30 deltakere.

Lørdag den 13. februar var det kurs i poding, frø- og stiklingsformerings av rhododendron på Statens Gartnerskole på Dømmesmoen i Grimstad. Det var 23 deltakere på kurset, hvor Søyland underviste i poding, og Borg underviste i frø- og stiklingsformerings. Vi fikk også en kort innføring i vevsformerings av Torfinn Hodnebrog fra Dømmesmoen. Dette vil nok ikke være noen aktuell metode for hobbydyrkere i den nærmeste framtid, men det var allikevel en interessant innføring i prinsippene for vevsformerings!

Vi vil rette en stor takk til Torstein Borg og Alf Helge Søyland for innsatsen disse dagene! Deres entusiasme og kunnskaper ga inspirasjon og stimulerte til enda større interesse for rhododendron her i sør. Vi er overbeviste om at dette vil vise seg i hagene rundt omkring etter hvert!

Avslutningsvis vil vi også takke Den norske Rhododendronforening for samarbeidet så langt, og vi håper på et godt samarbeid i tida framover!

Med hilsen fra styret i Rhododendron Sør
Turid Jørgensen

Rhododendron på norske frimerker?

I nr.3-98 tar Gunnar Gilberg opp en interessant idé om å få rhododendron på norske frimerker, en ikke helt lett oppgave som det kan være grunn til å diskutere litt nærmere.

For det første må man være ute i god tid, for Postverket har meget grundige rutiner for slike saker, noe jeg er blitt klar over da jeg forsøkte å få til en utgave til Muséhagejubiléet (100 år i 1999) i Bergen, der en av våre praktfulle, spesielle rhododendron skulle figurere. Foruten dette med tiden må objektet eller jubiléet være spesielt for å kunne komme på tale. I dette tilfellet vil nok Arboretets 30 års jubiléum, om det skal markeres, nok være for smått - er ikke sikker på om 50 årsdagen vil være stor nok i nasjonal sammenheng.

Så har jeg også noen kommentarer til dette om valg av plante. Lapprose er jo selvskreven! Men det er en vill plante som ikke kan brukes for å profilere hageplantene. Jeg ville anbefale at foreningen straks tar et initiativ overfor Postverket og forsøker å få den inn i bruksserien av norske planter, men det er langt fra opplagt at dette vil vinne gehør da den ikke er særnorsk og for sjelden til å kunne ha "bred appell". Dessverre har vi nettopp gått glipp av 200 års dagen for dens oppdagelse i Norge, som ville ha vært et godt argument.

Når det gjelder hagerhododendron, ville det være bedre å forsøke med anlegg i forbindelse med jubiléer enn enkeltplanter der det også kan bli mye uenighet om hva som skal velges. Det er forresten ikke riktig at *R.catawbiense*, var den første rhododendron som ble plantet i parker og hager her i landet. Det var den ekte alperosen (i 1859), typearten for slekten, *R.ferrugineum* som av den grunn ville kunne være et godt valg. Man kunne nok også tenke på førstnevnte fordi den er så vanlig, men den vil få sterk konkurranse av 'Cunningham's White' som forresten nok er minst like gammel i dyrkning her i landet.

Hagerhododendron vil det nok være best å passe inn i jubiléer og andre begivenheter, og det nærmeste foruten Muséhagen, der toget allerede dessverre er gått, er vel dette med Bergen som Europeisk kulturby. Der kunne man få med enten rhododendrarier (med Olav Kyrre i bakgrunnen), emblemet til rhododendronbyen, eller til og med "vår" R.'Bergensiana'. Man kan vel klare å overbevise kulturbyen om at plantekultur også er kultur.

Per M. Jørgensen

Om Lapprosa og "Lapprosen"

Av Ole Jonny Larsen

Bladet vårt har fått navn, og valget var vel lett. Vi har jo ikke så mange Rhodo-arter å velge mellom i Norge. Gunnar Gilberg omtaler lapprosa i siste nummer som "- den eneste som vokser vilt i Norge", og slik har vi jo lært at det forholder seg. Men stemmer det? I følge Peter & Kenneth Cox's siste store verk om rhododendron har vi to arter! De henviser til nyere forskning av Kron og Judd (1990) og Harmaja (1991) som konkluderer med at de fem *Ledum*-artene nå skal regnes til underseksjon *Ledum* innenfor *Rhododendronslekta*. Den viltvoksende norske planten finnmarkspors (*Ledum palustre*) skal følgelig hete *Rhododendron tomentosum* ssp. *tomentosum*, og den blir da vår andre norske viltvoksende rhododendron. Nå er taksonomien innen rhododendronslekta mildt sagt kaotisk og omstridt, men Cox'ene er heller ikke hvem-som-helst innen feltet. Og de går tydeligvis god for den nye klassifiseringa. Så spørsmålet til Gilberg (og vel til hele foreninga): Har vi én eller to rhododendronarter i Norge?

Uansett utfallet av denne diskusjonen er jeg enig i at bladet skal kalles opp etter *Rh.lapponicum*. Men som norsklærer er jeg nødt å kommentere navnet som ble valgt. Å bruke stivt riksmål når en skal finne navn på et nytt blad i 1998 synes litt eiendommelig. Det ville vel være mere i takt med moderne norsk rettskriving å kalle bladet for "Lapprosa"? Jamnfør: bjørka, grana, eika og furua. Ville noen finne på å kalle et tidsskrift for Furuen?

Vel, jeg underviser elevene mine om norske dialekter, herunder bergensdialektas mangel av hunnkjønn. Jeg skjønner nok at jeg må være sporty og godta at Den norske Rhododendronforening har sitt utspring i Bergen og sikkert også har flest medlemmer i dette området, og jeg kommer ikke til å sende navneendingsforslag til neste årsmøte. Det får bli med et vennskapelig spark.

I mine eventuelle innlegg i "Lapprosen" heter i alle fall *Rh.lapponicum*

Svar fra Gunnar Gilberg:

Selvfølgelig skulle jeg ha skrevet "- den ene av to som vokser vilt i Norge.". Så dette var en glipp jeg beklager. Det er betryggende med våkne medlemmer. Ole Jonny Larsen har rett, og her er ikke rom for noen diskusjon. I siste utgave av den autoritative *The Rhododendron Handbook* er de fem *ledum*-artene med to underarter ført opp som egen underseksjon. Jeg har registrert at også danskene er vel fornøyd med denne utvidelsen, idet de i tillegg til *R. lapponicum* nå har fått *R.groenlandicum* innenfor "rigsfællesskabet", nemlig på Grønland. Den trives godt i danske hager, og er vel verdt å prøve også i Norge.

Fotokonkurransen: "RHODODENDRON I FOKUS".

Fristen for innsendelse av bidrag til konkurransen var opprinnelig satt til 1. oktober -98, men på grunn av få innsendte bidrag, ble fristen forlenget til 1. februar -99. Ved fristens utløp var det kommet inn bidrag fra 8 medlemmer med tilsammen 31 fotos med rhododendronmotiver.

Juryen, bestående av Bergens Tidendes fotograf Arne Nilsen, Norsk Hagetidendes redaktør Knut Lønø og undertegnede fra Den norske Rhododendronforening, har vurdert de innsendte bidrag, og har kommet frem til følgende premiering:

1.premie: Erik Ellertsen, Storevardsbrekka 56, 5306 Askøy for fotoet:
R.catawbiense 'Grandiflorum' (med Lupin).

Voksested: Øvre Florvåg, Askøy.

2.premie: Ole Jonny Larsen, Bergplassen 12, 6010 Ålesund for fotoet:
R.sinogrande. Knopp og blad.

Planten er en 4-5 år gammel frøplante, som har vært potte-
dyrket, men som siste vinter har stått ute og greidd seg bra.

3.premie: Ole Tjugen og Kerstin Karlsen, Kalvedalsveien 47A,
5018 Bergen for fotoet: *R.pachytrichum*.

Fotoet er tatt i Det norske Arboret i forbindelse med
årsmøtet i Den norske Rhododendronforening 6/6-98.

Premiene vil bli utdelt på årsmøtet den 22.mai-99.

Styret takker for alle innsendte bidrag til konkurransen. Flere bilder vil etter
hvert bli benyttet i fremtidige nummer av "Lapprosen".

2.premie: *R.sinogrande*. Knopp og blad.

For juryen
Pål A. Skagseth

3.premie: *R.pachytrichum*

Verdien av de naturlige rhododendronartene

av Dr. Ole R. Vetaas, Botanisk institutt, Universitetet i Bergen

I det første nummer av Lapprosen presenterte jeg et prosjekt om rhododendronklima med tilhørende spørreskjema. Prosjektet skal sammenligne de naturlige klimanisjer og forekomsten i hager for seks utvalgte rhododendronarter. Jeg vil gjerne takke for de svar jeg har fått, men jeg håper fremdeles på å få flere. Jeg trenger kun artsnavn og navnet på den nærmeste klima stasjonen. Noen foreløpige resultater er beskrevet i Årringen 1998 (2:14-17), mer detaljer fra dette prosjekt vil bli presentert i et senere nummer av Lapprosen.

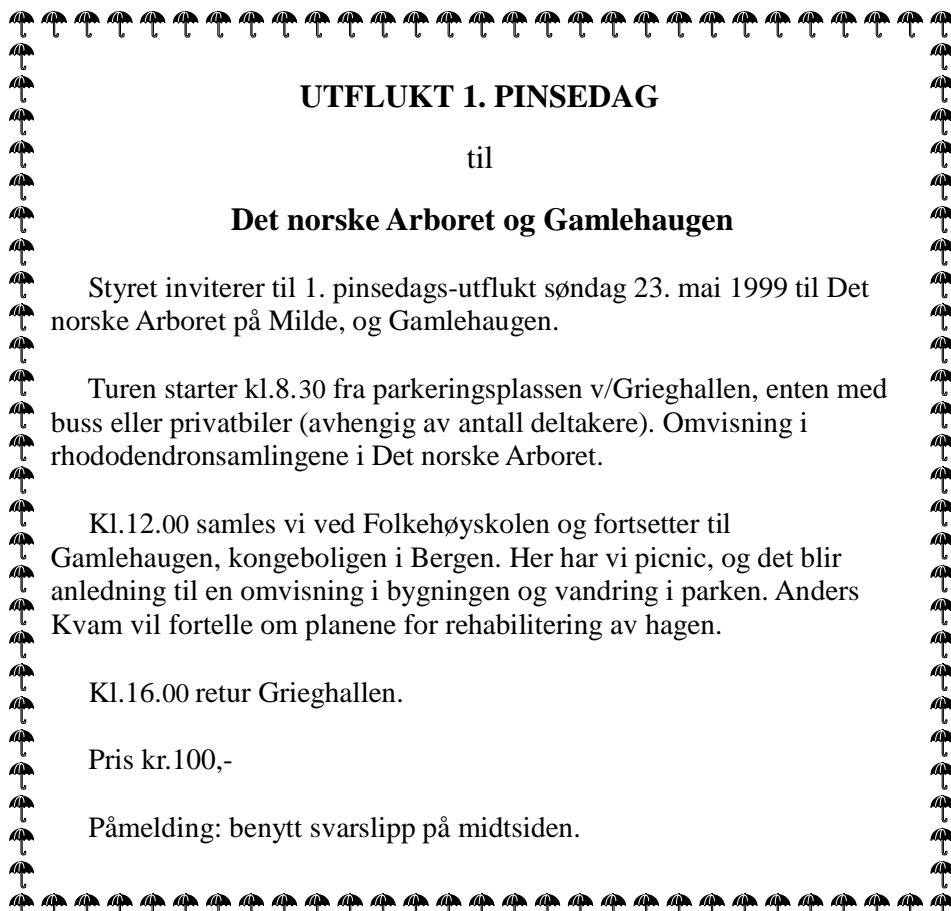
Fire av artene i undersøkelsen tilhører underslekten *Hymenanthus* ("ekte rhododendron"), og heter *R.arboreum*, *R.barbatum*, *R.campanulatum* og *R.wallichii*. Arter i denne underslekten har alle samme kromosom-nummer og kryssninger mellom dem kan lett oppstå i naturen. Det er dette rhododendronforedlere utnytter i sitt arbeid. I de siste årene er det utført millioner av rhododendronkryssninger i planteskoler og private hager. Hensikten er å framskaffe nye sorter som skal ha store og mange blomster med den rette farge, og samtidig være hardføre sorter.

Dette arbeidet har utviklet mellom 25-30.000 registrerte hybrider pluss et ukjent, men stort antall uregistrerte hybrider. De opprinnelige karaktertrekk hos foreldregenerasjonen er ofte lett gjenkjennelig i første og andre generasjons hybrider (sorter). Dog er det noen som hevder at den opprinnelige skjønnhet vil forringes når man får hybrider av n'te generasjon. Dette er selvfølgelig smak og behag, men det er et alvorlig problem at hybridene ofte blir mer mottakelig for sykdom og insektangrep. Dette er et vanlig problem i jordbruksindustrien, men her har man etterhvert lært at de opprinnelige, ville artene har viktige genetiske egenskaper mot sykdommer og skadeangrep. Den forringelse som skjer ved gjentatte hybridiseringer er muligens en naturlig mekanisme som holder artene "rene". Vanligvis er første generasjons hybrider mellom de fleste biologiske arter sterile.

Selv om man er mest opptatt av den estetiske siden av rhododendron i hagesammenheng, er det viktig å være bevisst på nødvendigheten av å ta vare på de opprinnelige artene i naturen. De fire artene nevnt ovenfor, vokser som mange andre rhododendronarter, i tempererte løvskoger i Himalaya. De inntar ofte et sjikt under det øverste tre-sjiktet eller busk-sjiktet. Det foregår en intens utnyttelse av disse skogene i dag. Trær hugges for tømmer og ved, og i tillegg sankes det løv fra trærne som brukes til dyrefôr (som i førkrigs-Norge). Habitatet til mange busk- og treformete rhododendronarter er derfor truet. De mest sårbare artene er de som ikke er så vanlig (liten populasjon). Foreløpig er det ingen rhododendronarter i Nepal som er alvorlig truet (rød-liste-art). Men i den indiske delen av Himalaya er det flere arter som er regnet som truet, der

iblant *R.dalhousiae*, *R.griffithianum*, *R.leprocarpum*, *R.niveum*, og *R. vaccinoides*. Et av studie-områdene i "Rhododendron-klima-prosjektet" er fjellet Milke Danda i øst Nepal, hvor 23 av de i alt 30 rhododendronartene i Nepal vokser. Dette området er foreslått vernet, og kan bli et betydelig bidrag til å konservere rhododendron-diversiteten i Himalaya in situ. En annen måte å verne arter på er såkalt ex situ konservering, dvs. at arter blir plantet i botaniske hager. Dette kan være med å sikre truede arter, noe som er spesielt viktig i områder der oppfølgingen av statlige vedtak er vanskelig pga. store økonomiske ulikheter.

En slik hage er under planlegging som en forlengelse av "Rhododendron-klima-prosjektet". Hagen skal ligge på et fjell sør for Kathmandu hvor *R. arboreum* vokser naturlig. Jeg håper å komme tilbake med flere opplysninger om dette konserveringsprosjektet.

UTFLUKT 1. PINSEDAG

til

Det norske Arboret og Gamlehaugen

Styret inviterer til 1. pinsedags-utflukt søndag 23. mai 1999 til Det norske Arboret på Milde, og Gamlehaugen.

Turen starter kl.8.30 fra parkeringsplassen v/Grieghallen, enten med buss eller privatbiler (avhengig av antall deltakere). Omvisning i rhododendronsamlingene i Det norske Arboret.

Kl.12.00 samles vi ved Folkehøyskolen og fortsetter til Gamlehaugen, kongeboligen i Bergen. Her har vi picnic, og det blir anledning til en omvisning i bygningen og vandring i parken. Anders Kvam vil fortelle om planene for rehabilitering av hagen.

Kl.16.00 retur Grieghallen.

Pris kr.100,-

Påmelding: benytt svarslipp på midtsiden.

**ÅRSBERETNING 1998
FOR
DEN NORSKE RHODODENDRONFORENING**

Stiftelsens første årsmøte ble holdt i Bergen 6.06.98 med 36 medlemmer til stede i Blondehuset på Det norske Arboret. De faste postene ble behandlet i henhold til vedtektene. Følgende ble valgt:

Styret for 98/99:

Medlemmer:

Anne Rieber, leder (1 år)
Hilde Hvidsten Bretvin (2 år)
Anders Kvam (2 år)

Torstein Borg var ikke på valg
Pål A. Skagseth var ikke på valg

Varamedlemmer (1 år):

Per Magnus Jørgensen
Dagfinn Tveito
Ole B. Vikøren

På styremøtet 25.08. ble Ole B.Vikøren valgt til kasserer og Hilde Hvidsten Bretvin sekretær.

Revisorer:

Kim Lingjærde
Kåre Vetaas

Valgkomite:

Sissel Lerum
Jostein Liland
Dagfinn Aarskog

Etter at det formelle årsmøtet var slutt, orienterte Torstein Borg om turen til Torbjørn Gjestelands hage og til Tjorehagen dagen etter årsmøtet. Det var utlodning av rhododendron, samt plantebytte og -salg. Per Magnus Jørgensen kåserte om blomstrende azalea og rhododendron og ledet omvisning i artssamlingen.

Aktiviteter:

Kurs

Lørdag 14.02.98 ble det holdt medlemskurs i poding, frø- og stiklingsformering på Det norske Arboret under ledelse av Alf Helge Søyland, Torstein Borg og Pål A.Skagseth. 24 personer deltok.

Åpne hager

Syv medlemmer har åpnet hagene sine for besøk. (Se side 20.)

Møter

Det har i 1998 vært avholdt et medlemsmøte (3.11.) og syv styremøter.

På medlemsmøtet var det 40 deltakere. Prof. Peter M.A.Tiegerstedt måtte melde sykdomsforfall. På kort varsel stilte May Sandved opp, fortalte og viste lysbilder fra parken ved Norges Landbrukshøyskole på Ås. Vi fikk og se fra Risholmen i Oslofjorden, hvor familien Astrup hadde et forsøksfelt i samarbeid med NLH. Dagfinn Aarskog fortalte og viste lysbilder av sin favoritt-rhododendron - en for hver årstid. Besøk i hans hage ble satt på foreningens program for neste år. Videre var det utlodning av planter som M. Hauge Planteskole på Os hadde gitt. En spesiell honnør til Arnulf Ringstad, som hadde reist helt fra Gjøvik ens ærend for å delta på foreningens medlemsmøte.

Dagstur til Tjorehagen.

Søndag 7. juni dagen etter årsmøte ble det arrangert en dagstur til Tjorehagen med 20 deltakere og Torstein Borg som leder. Utflukten foregikk med privatbiler og første stopp var Torbjørn L. Gjestelands innholdsrike rhododendronhage i Eidsvåg. Ved ankomst til Tjorehagen ble Olav Tjore overrakt en R. 'Bergensiana' som honnør for sitt store arbeid. Tjorehagen er en helt spesiell hage beliggende på Radøy i Nordhordland. Den er 12 mål stor, har 6 dammer, mange idylliske stier og den er full av en rekke forskjellige rhododendronarter og hybrider og mange andre tildels eksotiske busker og trær. Et overskudd fra turen på kr. 650.- er gitt til Tjorehagen.

Rhododendron Sør

Etter initiativ fra Inga Olsen og Dagfinn Tveito ble Rhododendron Sør etablert 26.11.98 med 45 personer til stede i det vakre auditoriet i Arendals nye bibliotek. Styret ønsker den første lokalforening velkommen.

Publikasjoner

Foreningen har gitt ut tre nummer av sitt medlemsblad som er blitt hetende *Lapprosen*. Samarbeidet med Stiftelsen Det norske Arboret om årsskriftet Årringen fortsatte. Årsskriftet for 1998 ble sendt medlemmene i januar 1999. Foreningens bidrag til skriftet var Gunnar Gilberg: "Frank Kingdon Ward - og rhododendronen som fikk hans navn", Per M.Jørgensen: "Hva er 'Cunningham's White'?" og Ole R.Vetaas: "Klimagrenser for Rhododendron i arboreter og i Himalaya (Nepal)".

Fotokonkurranse

Fotokonkurransen "Rhododendron i fokus" som ble lyst ut i det første medlemsbladet har fått innleveringsfristen forlenget til 1.02.99.

Bokinnkjøp 1998.

Det ble laget en liten utstilling av rhododendronlitteratur i vestibulen på Bergen off. Bibliotek i april/mai. Syv nye titler er innkjøpt til boksamlingen. Foreningens medlemmer og andre kan låne disse gjennom sine lokale bibliotek.

Logo

Fra 1.klasse i seksjon for illustrasjon og grafisk design ved Kunsthøgskolen i Bergen har vi fått ni utkast til foreningslogo. Løsningene spenner fra bruken av den norske rhododendron *R.lapponicum* som motiv, via stiliserte og naturtro tolkninger av bladet, knoppene og klasene. Styret var enstemmig i sitt valg av Torstein Arnebergs forslag "Lapponicum". Logoen er utformet slik at den er tidløs og fanger opp foreningens egenart og identitet.

Antall medlemmer

Ved årsskiftet hadde foreningen 240 medlemmer.

Regnskap

Følger som vedlegg til årsmeldingen.

Styret vil takke Helge Grimslund og Gunnar Gilberg for deres store innsats i forbindelse med Lapprosen, og Bergensbanken for utlån av sin kantine til medlemsmøtet. Takk til Jorunn Småland v/ Kunsthøgskolen i Bergen og Stiftelsen Det norske Arboret for hyggelig samarbeid.

Bergen, 2. april 1999

Anne Rieber
leder

Torstein Borg   Hilde H. Bretvin   Anders Kvam   Pål A. Skagseth

Varamedlemmer:

Per Magnus Jørgensen   Dagfinn Tveito   Ole B. Vikøren

Resultatregnskap

Inntekter	1998	1997
Kontingenter	Kr. 28.560,-	Kr. 23.445,-
Loddsalg	" 12.255,-	" 2.245,-
Annonser	" 600,-	" 740,-
Kurs	" 1.500,-	
Renteinntekter	" 1.867,98	" 444,48
Gaver		" 36.000,-
Underskudd	" 11.212,74	
	Kr. 55.995,72	Kr. 61.874,48
<hr/>		
Utgifter		
Porto og gebyr	Kr. 4.162,98	Kr. 4.184,-
Rekvisita og kontorutg.	" 4.681,50	" 1.867,50
Møteutgifter	" 13.031,50	" 4.690,-
Bøker, inf.materiell	" 2.358,24	" 8.863,20
Kursutgifter	" 2.467,50	
Gaver, tilskudd	" 1.150,-	
Medlemsblad og Årringen	" 28.144,-	
Overskudd		" 42.269,78
	Kr. 55.995,72	Kr. 61.874,48
<hr/>		
Beholdning pr. 1/1-98	Kr. 42.269,78	
- Årets underskudd	" 11.212,74	
+ikke utbetalt porto	" 136,-	
+ikke utbet. trykn. medl.blad	" 3.567,-	
+ikke utbet. 300eks. Årringen	" 15.000,-	
Beholdning pr. 31/12-1998	Kr. 49.760,04	
<hr/>		
	Balanse	
Bankinnskudd pr. 31/12-98	Kr. 49.760,04	
Gjeld		Kr. 18.703,-
Kapital pr. 31/12-98		" 31.057,04
	Kr. 49.760,04	Kr. 49.760,04
<hr/>		
Anne Rieber leder	Ole B. Vikøren kasserer	
Kim Lingjærde revisor	Kåre E. Vetås revisor	

Noen ord om hardførhet

Ved Helge Grimslund

I plantebeskrivelser er det gjerne angitt en temperatur som mål for hardførhet. Denne er ofte å betrakte som et uttrykk for den temperatur blomsterknoppen tåler før den fryser. Planten som sådan kan tåle mer kulde, men den begrensende faktoren er varigheten av kuldeperioden. Rhododendron drikker vann straks temperaturen kommer over 0 grader, og hvis det da er tele i jorda, kan den rett og slett tørke ut. Dette skjedde her i Bergen vinteren 95/96, og svært mange planter ble satt minst et år tilbake i utvikling, da siste årstilveksten visnet vekk og måtte klippes bort.

Det som må vurderes før man velger å satse på rhododendron, er om tele i jorda kan være et problem, og i så fall om man er villig til ta bryderiet med å dekke til plantene (og jorda omkring) om vinteren med jutesekker, einerbusker eller liknende. Tildekking kan ha en utrolig beskyttende effekt hvis man gjør det med omhu. Eksempelvis hadde jeg plantet ut et lite felt med stiklinger i 1995, og var usikker på om de ville overleve en vinter ute, bare 1 år gamle. Jeg laget en treramme rundt bedet, ca 20cm høy, kledde med kyllingnetting og dekket til med en vann- og lysgjennomtrengelig duk. Overraskelsen var stor om våren, da samtlige stiklinger stod friske og grønne, mens svært mange planter ellers i hagen skrantet pga den strenge og langvarige kulden.

Konklusjon: Kulden behøver ikke være en uoverstigelig barriere, men den fordrer ekstra innsats i utsatte strøk av landet.

Plantebytte

Jeg er interessert i å få kjøpt *R.wardii* puralbum og *R.Loderi* Venus, og å få kontakt med noen som kan tenke seg å selge egen produserte rhododendron til meg for utprøving i mitt arboret i Hvitsten på østlandet. Jeg har selv noen ett- og toårige frøplanter fra egen hage og A.R.S. frø.
Roger H.Karlsen, Ekelundvn.3, 1545 Hvitsten

Sår du rhododendron og får mange planter til overs?
I så fall er du kanskje interessert i å bytte for å øke samlinga di raskere?
Interesserte får tilsendt liste på vel 20 arter for bytte, de fleste mellom ett- og tre år gamle.
NB: Jeg er bare interessert i reine arter og ikke planter fra åpen pollinering.
(Kun håndpollinerte, villinnsamlinger og arter som ikke krysser.)
Ole Jonny Larsen, Bergeplass 12, 6010 Ålesund Tlf.70140251

PORTRETT AV EN ART

Rhododendron bureavii. SS Taliensia.

Ved Gunnar Gilberg.

Den første europeer som fant denne perlen av en rhododendron, var den franske misjonæren Jean-Marie Delavay. Det skjedde en junidag i 1886 nord for byen Dali i Nordvest- Yunnan, Kina. Allerede året etter ble den botanisk beskrevet av autoriteten Adrien Franchet ved Jardin des Plantes i Paris. Mange år senere var det den skotske plantejegeren George Forrest som sørget for at den kunne bli introdusert i vestlige hager, idet han i 1917 sendte frø hjem til Storbritannia. Senere har andre plantesamlere sendt frø fra mange forskjellige innsamlinger. Artens naturlige utbredelse er i noen få begrensede områder i Yunnan og naboprovinsen Sichuan, tre-fire tusen meter over havet. Her er fullvoksne planter registrert med en høyde fra 1,7 til 7,6 meter. Vekstformen er tett og avrundet når den vokser på et åpent sted, og mer som et lite tre i skygge. I kultur blir arten høyst tre meter. *R.bureavii* er en førsteklasses bladplante som er en pryd for hagen året rundt. Nyveksten er praktfull - sølvgrå som sjatterer i brunt og etterhvert går over til rødbrun. De modne bladene er mørkt grønne på oversiden, og undersiden er dekket av kanelfarget eller rødbrun filt. Kvistene er også dekket av denne filten, og det gir hele busken et loddent preg. Bladene sitter på i tre-fire år og planten virker derfor tett og frodig.

Den første blomstringen må vi gjerne vente på noen år. Blomstene er nærmest klokkeformede, springer ut i mai måned fra sterkt rosarøde knopper, og blir så svakt rosa eller hvite, med eller uten små, røde flekker. Klasen er noe løs, men består av 10-20 enkeltblomster. Blomstringen er vakker uten vanligvis å være oppsiktsvekkende - iallfall de første årene. På eldre planter kan blomstringen være forholdsvis rik, og på de beste riktig nydelig. Eksemplarene i den gamle botaniske hagen i Bergen, Muséhagen, hører til disse. *R.bureavii* er ganske hårdfør og burde plantes mye mer. Den vil gi mye glede i mange år! Navnet sitt har den fått etter den franske botanikkprofessor Edouard Bureau som levde fra 1830 til 1918.

R.bureavii m/ nyvekst. Foto: Gunnar Gilberg

R.bureavii. Foto: Gunnar Gilberg

HACHMANNS Sortimentskatalog 1998-2000.

Ved Gunnar Gilberg.

Den nye Hachmann-katalogen foreligger nå i ny og enda bedre utgave. Med sitt omfattende innhold og lekre utstyr presenterer den seg som en katalog det knapt finnes maken til. Den er trykt på blankt papir i A4-format og har over 700 meget gode fargebilder på 225 sider. Selvfølgelig er det hovedsakelig rhododendron det dreier seg om, men her er hele 35 sider som presenterer løvfellende småtrær og busker av forskjellig slag, samt mange spennende lyngsorter. I tillegg er det 24 sider med bilder og beskrivelser av nåletrær, for det meste lave typer og dvergformer som passer godt i moderne hager.

Alle de over 900 rhododendronsortene, inkludert azalea, som Hachmann har for salg, er satt opp alfabetisk med tabeller for hardførhet, blomstringstid og størrelse etter 10-15 år. Ellers er hver plante presentert med en detaljert beskrivelse, de fleste med bilde. Naturlig nok er det meste hybrider, men her finnes også en del av de mest hardføre villarter. Yakushimanumhybrider, japanske azalea og Knap Hill-azalea har hver sin avdeling.

Vi finner også fire nydelig illustrerte sider som handler om rhododendron brukt som hekk. Dessuten er her interessant informasjon om de patentbeskyttede, såkalte INKARHO-rhododendron som kort fortalt er rhododendron podet på en kalktolerant grunnstamme. Disse plantene skal uten videre kunne vokse i jord med en ph-verdi på 6,5 (under visse betingelser 8,0), og gir følgelig helt nye og spennende muligheter for dyrking av rhododendron på kalkholdig grunn!

En tyve-siders avdeling som kalles "Verdt å vite om planting og stell av rhododendron" er som en hel liten lærebok med ypperlige fotografier som illustrasjon til stoffet. Særlig er skader av alle slag grundig behandlet. Et tredvetalls spennende nyheter er satt opp på en egen liste, og personlig ble jeg nysgjerrig på en *calophytum*-hybrid som har fått navnet 'Oktavia'. Ellers er det jo hyggelig å se 'Bergensiana' presentert med forklaring på navnet og henvisning til dåpsseremonien i Bergen våren -97.

Katalogen anbefales varmt, og selv de som ikke behersker tysk, vil finne mye god informasjon og masse å glede seg over. Den koster 44 DM, altså oppunder to hundre kroner, pluss porto, og kan bestilles direkte hos: H. Hachmann Baumschule, Brunnenstrasse 68, 25355 Barmstedt in Holstein, Tyskland. Planter man finner i katalogen og ønsker å kjøpe, bør bestilles i god tid gjennom en norsk planteskole.

**DEN NORSKE RHODODENDRONFORENINGES
BOKSAMLING
BERGEN OFFENTLIGE BIBLIOTEK**

Den norske Rhododendronforening er i ferd med å bygge opp en samling med bøker på norsk og engelsk ved Bergen off. Bibliotek. Foreningens medlemmer og andre kan låne bøkene gjennom sitt lokale bibliotek.

Foreløpig har vi følgende titler:

Gunnar Gilberg: Rhododendron for alle. Alma Mater 1993, 172 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner.

Per Magnus Jørgensen: Rhododendron i Det norske arboret. Fagbokforlaget 1996, 268 sider, Fargefotos.

Knut Lønø og Arnulf Ringstad: Rododendron - dyrking av lave og hardføre sorter. Landbruksforlaget 1994, 100 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner.

D.M.van Gelderen & J.R.P.van Hoey Smith: Rhododendron Portraits . Timber Press 1992, 424 sider, Fargefotos. 2stk.

Peter A. & Kenneth N.E. Cox : The Encyclopedia of Rhododendron species
Glendoick Publishing 1997, 396 sider , Fargefotos. 1stk.

Kirsten Lindquist: Rhododendron för svenska trädgårdar. Rabén Prisma 1990/1995, 158 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner. 2stk.

Svend Aage Askjær: Rhododendron og andre surbundsplanter. Det danske Haveselskab 1990, 175 sider, Fargefotos. 1stk.

Cynthia Postan : The Rhododendron Story. The Royal Horticultural Society 1996, 224 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner. 1stk.

Andrea Kögel:Rhododendron og azalea. Cappelens Forlag 1997, 64 sider, Fargefotos og fargetegninger. 1stk.

Wilson, Argent, Bond, Chamberlain, Cox, Hardy: The Rhododendron Handbook. The Royal Horticultural Society 1997, 352 sider, Noen få fargefotos.

ÅPNE HAGER

Blomstergården / Villingstad plantesamling v/Hans Petter Foss
Hurumveien 11, 3440 Røyken Tlf. 31 28 49 56
Privat plantesamling, ca. 500 forskjellige plantesorter, derav ca 90 rhododendron.

Inga Olsen, Roligheten 5, Klodeborg, 4825 Arendal Tlf.37 09 42 45
Variert hage på ca 1500m² med stenbed, stauder og ca 200 forskjellige rhododendronarter og hybrider (medregnet de siste års frøplanter.) Mange forskjellige primula og surjordsplanter.

Oddbjørn Fosse, Malmv.15, Lye, 4340 Bryne. Tlf.51 48 82 68.
Hobbygartner med rhododendron som spesialitet. En dekar hage, ca.3000 planter, mest azalea og frøplanter.
Fint å kombinere med et besøk på Rogaland Arboret.

Kjell Kristoffersen, Vane, 4300 Sandnes. Tlf.51 62 07 52.
Ca.5km fra Sandnes ligger den 1500m² store hagen med vel 100 rhododendronsorter og endel vintergrønne trær.

~~**Torstein Borg**, Tveit, 5694 Onarheim. Tlf. 53 43 50 77 mob. 911 83834~~
Rhododendronsamling i gårdstun. 250-300 ulike arter og hybrider.
De eldste plantene er 25 år gamle.

~~**Hjørdis og Thorolf Juvik**, Midtskøy 30a, 5200 Os. Tlf.56 30 07 03.~~
Vi har en liten hage 650m² i nærheten av Os sentrum med ca.150 forskjellige rhododendron, mest små, lave sorter, en blanding av arter og hybrider. Stein er brukt for å utnytte plantenes og tomtens egenart og der er to fiskedammer med en liten bekk i mellom.

Brit og Pål A. Skagseth, Snekkevikv. 82, 5239 Rådal. Tlf.55 22 64 35.
Besøk fortrinnsvis i mai-juni, men gjerne hele året, etter telefonisk avtale. 10 dekar stor eiendom ved Grimseidpollen, flere hundre Rhododendronplanter, vesentlig villarter utplantet i blåbærlyng mellom furutrær.

I tillegg minner vi om Rhododendrarieret ved byparken i Bergen og Det norske Arboret på Milde, som er tilgjengelige hele året, samt Tjorehagen på Radøy, som er åpen for publikum i sesongen.

MINNEORD om Olav Tjore.

Ved Gunnar Gilberg.

Olav er gått bort, men minnet om ham vil leve lenge. Han har satt tydelige spor. Hagen han skapte er ikke bare en rhododendronsamling blant sjeldne trær. Den er et monument - over en uvanlig sterk vilje og en særpreget skapende kraft.

Olav favnet vidt, ikke bare om blomster og trær. Like meget som han var hagekunstner var han poet av sinn. Alle som kjente ham vil kunne gjenkalle

i sitt indre hans tydelige røst og hans vakre mål. Og nettopp språket var et av hans hjertebarn - det ekte norske, det ukunstlede. Diktning og poesi var et viktig element i hans liv. På flere plan maktet han også å bygge det inn i hagen. Musikk på samme måte. Konsertene han ofte la inn i hagevandringene ble uforglemmelige stunder. Det var slik Olav ønsket at hagen skulle fungere: som et pustehull av skjønnhet og kultur for mange. Tusenvis av mennesker fra inn- og utland har fått nyte fruktene av hans arbeid. Slik var Olav både kunstner, kulturskaper og kulturformidler. I tillegg var han et forbilde og en inspirator. For utbredelsen av rhododendron er hans innsats uvurderlig.

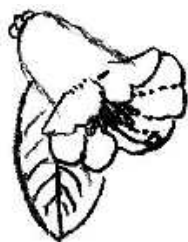
Han har - kanskje i høyere grad enn noen annen - markert Radøy på kartet. Tjorehagen er en kulturskatt for Radøy, for Vestlandet, for Norge.

Det er med stort vemod og sorg vi har tatt avskjed med Olav. Men vi står igjen med dyp takknemlighet - og håp. Håpet er at hagen ikke bare skal bli tatt vare på, men utvikles videre som et levende kulturtilbud, i pakt med Olavs visjoner.

Hagevandring.

Den 25.april mellom kl.10 og 13 blir det åpen hage med hagevandring hos Brit og Pål A.Skagseth, Snekkevikv.82 i Fana. Fra Rådalskrysset ta Grimseidveien til sydenden av Grimseidvannet. Ta inn til venstre ved gateskiltet "Grimseiddalen", kjør over en liten bro, ta til høyre like over broen, kjør 15m og ta så til venstre inn Snekkevikveien som går mellom bolighuset og fjøset på Grimseid gård, ca 900m smal vei frem til nr 82. Medlemmer som ikke har bilskysst kan ta kontakt med et av styremedlemmene.

Inga Olsen's Rhododendronsalg

Spesialplanteskole for Rhododendron med mange sjeldne arter, samt surjordsvekster.

Be om katalog og prisliste.

**Inga Olsen
Roligheten 5, Klodeborg
4825 Arendal
Tlf. 37 09 42 45**

Kom med stoff til bladet!

Redaksjonen oppfordrer leserne til å sende inn rhododendronstoff til våre spalter. Har du erfaringer eller synspunkter som du vil dele med andre, så skriv! Er det noe du lurer på, så skriv og spør - vi eller andre lesere kan trolig hjelpe deg med svar. Har du et interessant rhododendronbilde, så send det! Vi tar også gjerne imot gode råd og konstruktiv kritikk. Men skriv kort, helst ikke over en halv A4-side. Vi vil gjerne høre fra rhododendronvenner i hele landet! Husk at "Lapprosen" skal være medlemmenes eget blad og forum!

Styrets sammensetning:

Leder:

Anne Rieber, Fjellveien 120, 5019 Bergen Tlf. 55 31 02 16

Sekretær:

Hilde Hvidsten Bretvin, Øvre Kalfarli 43, 5018 Bergen Tlf. 55 31 27 55

Styremedlemmer:

Torstein Borg, 5694 Onarheim Tlf. 53 43 50 77

Anders Kvam, Porsveien 27, 5142 Fyllingsdalen Tlf. 55 16 16 35

Pål A. Skagseth, Snekkevikvn. 82, 5239 Rådal Tlf. 55 22 64 35

Varamedlemmer:

Ole B. Vikøren, kasserer, Fanahammeren 10B, 5244 Fana Tlf. 55 91 56 12

Per Magnus Jørgensen, Kirkeveien 33, 5072 Bergen Tlf. 55 28 36 85

Dagfinn Tveito, Hasselåsen 28, 4844 Arendal Tlf. 37 01 64 94

Utgiver:

Den norske Rhododendronforening

Postboks 1325

5811 Bergen

Email: rieber@online.no

Internett: <http://home.sol.no/~hgrimsla/rhodo/forening/index.htm>

Redaksjon:

Anne Rieber (administrativt)

Tlf. 55 31 02 16 Email: rieber@online.no

Gunnar Gilberg (faglig)

Tlf. 55 28 47 59 Email: gungil@online.no

Helge Grimslund, Kokstadvegen 145, 5257 Kokstad(teknisk)

Tlf. 55 22 72 50 Email: hgrimsla@online.no

Innmelding i foreningen:

Innmelding kan skje ved innbetaling av kontingent, p.t. kr 150,- til

Bankkonto 9521 17 90378

Den norske Rhododendronforening

Postboks 1325

5811 Bergen

